

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 5. Quid sit Vesper, & quae eius etymologia. Qua hora vespertinum officium persolvi debeat. Notantur quaedam de Lucernario, & hora Lucernari. Mores nostros ab antiquis multum distare.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

vel certè pertrahas ad te quærentes te, sicut pollicitus es dicens, *Omnia traham ad meipsum; & ecce vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Memento igitur verbi tui, in quo nobis spem dedisti, & mane nobiscum in vespera vitæ hujus, ut adveniente horribili mortis nocte educas nos de carcere isto ad confitendum nomini tuo, tecumque perducas in admirabilem domum tuam, in qua nullæ sunt tenebræ, nulla mœstitia, sed lux perpetua, verum gaudium, & exultatio sempiterna. Ibi narrabimus quæ gesta sunt in via, quomodo cognovimus te in fractione panis. Ibi lætabimur in te, & cantabimus laudes tuas sine intermissione. Ibi sedebimus tecum in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta.

§. V.

Quid sit Vesper, & quæ ejus etymologia. Qua hora vespertinum officium persolveri debeat. Notantur quadam de Lucernario, & hora lucernari. Mores nostros ab antiquis multum distare.

I. **I**psum nomen Vesperum à Græcis duxit originem: Inam ut testantur (a) Macrobius, & Isidorus, ab Hespero stella occidentali Vesper dicitur. Hæc una errantium est, de qua (b) Plinius, Infrà solem, ait ambit ingens sidus appellatum Veneris, alterno meatu vagum, ipsisque cognominibus æmulum Solis, & Lunæ: præveniens quippè, & ante matutinum exoriens Luciferi nomen accipit, ut sol alter diem maturans: contra ab occasu refulgens nominatur vesper, ut prorogans lucem, vicemque lunæ reddens. Notat Suidas verbo Ἑσπερος ὁ καλλιπτος. Primo Parmenidem deprehendisse eundem esse vesperum, & Luciferum, quod alii Pythagoræ tribuunt. De qua re sic canit Georgius (c) Pisides in Cosmurgia.

a Macrobius, l. 1. sat. 3. Isidorus, s. orig. c. 31. b Plin. lib. 2. cap. 3. c Pisid. v. 249.

*Quis unum, & idem sidus acri lumine
 Modo Phosphorum modo Vesperum si perspicit,
 Hoc nesciat binorum opificem cursum
 Lucis Prophetam, noctis esse nuntium?*

Laudant Vesperum (*d*) Callimachus in hymnis. Quintus Calaber in Paralipomenis, & Moschus in Idyllis. A Musæo Βαθυσκος ἀστὴρ stella umbrosa, ab Apollonio in Argonauticis ἀυλίων ἀστὴρ caularum stella nuncupatur. A Calurnio Noctifer vocatur his versibus,

*Sed jam sera dies cadit, & jam sole fugato
 Frigidus æstivas impellit Noctifer umbras.*

Itemque à (*e*) Catullo in carmine nuptiali, ait enim,

Nimirum Eoos ostendit Noctifer ignes.

Scholiastes Euripidis Vesperum dictum arbitratur, quod omnia ferat quæcunque disperdit Aurora. Consentit huic (*f*) etymologiæ Sappho Poëtria apud Demetrium Phalereum his verbis; Ἔσπερς πάντα φέρει, φέρεις δῖνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα. Vesper omnia fers, fers vinum, fers capram, fers matri filiam. Hoc idem sidus multi Venerem appellant apud (*g*) Julium Hyginum, quibus apud Plotinum adstipulantur Platonici: Plautus Vesperuginem vocat. Docet autem D. Hieronymus Judæos, qui usque ad vesperam jejunium protrahebant, tunc solummodo ad sumendum cibum accessisse, cum primum hæc stella appareret.

II. Quod verò spectat ad legitimum tempus hujus officii solemniter celebrandi, variant antiqui Patres. Sunt qui autument ipso noctis initio persolvendum, ideoque inter noctis officia vespervas computant, cui

d Callimach. hym. in Deliam v. 302. Calab. libro 5. v. 131. Mosch. Idyll. 7. Apollon. libro 4. Calurn. in fine Ecl. 5. *e* Catullus. *f* Sappho apud Demetr. libro de elocutione. *g* Jul. Hygin. circa fin. libro Astron. Plotin libro de amore Enn. 3. l. 5. c. 8. Plaut. in Amphitr. Hieron. l. 21. adv. Jovinianum.

opinionem favet (b) Baronius tomo primo Annalium. Alii verò extrema diei parte ante solis occubitum vespertinam synaxim agendam præcipiunt, quam propterea volunt ad diurnæ servitutis pensum pertinere. Stat pro priori parte (i) Isidorus, cujus sententiam repetit, & calculo suo approbat Rabanus Maurus. Stat etiam auctoritas hymni, quem Mediolanensis Ecclesia, & Ordo Cisterciensis quotidie canunt ad Vesperas, his præsertim versibus:

*Grates peracto jam die,
E noctis exortu preces,
Voti reos ut adjuves,
Hymnum canentes solvimus,*

Stat denique copiosa phalanx eorum Patrum, qui vespertinum officium lucernarium, vel horam lucernarem appellat, quod tunc lucernæ ingruentibus tenebris accenderentur. (k) S. Clemens Romanus cohortem ducit. Is in Apostolicis Constitutionibus vespertinam obsecrationem, & gratiarum actionem, Francisco Turriano interpretante, Denuntiationem obsecrationis nocturnæ, & Nocturnam gratiarum actionem post incensa lumina inscripsit. Sequuntur Clementem antiquiores (l) Patres, Epiphanius, Hieronimus, Cassianus, Basilus, Cassiodorus, Socrates, Nicephorus, Auctor sermonum ad fratres in Eremo, Uranius Presbyter, & alii multi apud Marcellum Francolinum, qui lucernarium, horam lucernarem, psalmosque lucernales expressè commemorant. Hi omnes vespertinas preces nocturno tempori assignant. Non minorem tamen auctoritatem habent, qui à tenebris vindicant, & sole adhuc super finitorem fulgente celebrandas

b Baron. to. 1. an. 51. i Isidor. de Eccles. off. lib. 1. cap. 20. Raban. lib. 2. de instit. cleric. c. 7. k Clem. Rom. lib. 2. cap. 34. & seq. l Epiphan. l. 3. adv. her. in f. Hieron. ep. 7. ad Latam. & in 2. expos. ps. 119. Cassian. lib. 3. c. 3. Basil. de Spiritu sancto cap. 29. Cassiod. in Trip. lib. 9. cap. 38. Socrat. l. 5. hist. c. 21. Niceph. l. 12. c. 34. Ad frat. in Erem. ser. 1. Utan. in vita S. Paulini. Francolin. c. 17.

esse contendunt. Satis superque pro innumeris aliis mihi est solus (*m*) Benedictus Monachorum Pater, & legislator, qui de Vesperis hæc in regula sancivit. In Quadragesima ad vesperam reficiant. Ipsa tamen vespera sic agatur, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes. Sed & omni tempore sive cœnæ, sive refectiois, hora sic temperetur, ut cum luce omnia fiant. Sic præcepit vir beatus, lucis amicus, discretionis exemplar, ut cum luce diei omnia consumantur, nempe ut monachi nocturnæ quieti quantum naturæ sat est tribuentes ad nocturnas vigilias alacriores surgant: tum etiam ut completorio hora diei postrema relinquatur. Et ne quis putet solos esse monachos, qui diurnam Vesperarum celebrationem propugnent, alium testem profero virum doctum, & gravem (*n*) Amalarium Fortunatum. Is tametsi lib. 4. de Ecclesiasticis officiis, Isidoro, quem supra citavimus, consentire videatur; libro tamen de ordine Antiphonarii, quasi Palinodiam canens, Nos, inquit, sæpissimè solemus vespertinale officium ante solis occubitum celebrare. Notat autem (*o*) Francolinus vespertinum tempus statim post Nonam incipere. Constat ex hymno ipsius Nonæ, quo precamur, Largire clarum vespere. Constat præterea, quia licet vespera in solis occasu propriè intelligatur, nihilominus totam quartam, & ultimam diei partem denominat, quæ post Nonam incipit, & in solis occubitu terminatur. Quia verò ultima diei hora Completorio assignatur, duæ tantum horæ Vesperis relicte sunt, decima scilicet, & undecima, ac proinde in fine undecimæ Vespertinæ synaxis legitimum tempus erit, ut (*p*) Francolinus, Turrecremata, Joannes Be-leth, & alii sapienter observarunt.

III. Nostris verò temporibus hæc horarum distin-

m Bened. reg. c. 41. *n* Amal. lib. 4. cap. 7. & de ord. Antiph. cap. 6. Francolin. c. 19. & 20. *p* Francol. ibidem. Turrecrem. tract. 73. in reg. 5. Ben. Be-leth, cap. 26. sui Rationalis.

Etio haudquaquam in usu est. Nam Vesperæ in Quadagesima circa meridiem, aliis temporibus circa horam nonam persolvi solent. Rectè (g) Pelagius Papa. Defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed ipsa hominum corpora defecerunt, districtio- nis illius non patitur manere censuram. Item (r) Smaragdus Abbas, Modò apud nos jam aliter, atque aliter habetur. Quantò enim ferotini à primitivis, tantò longius vitæ merito ab antiquis distamus Patribus. Illi enim erant spiritu ferventes, Domino servientes: nos autem tepidi, & nauseam facientes, sumus tamen in misericordia Domini sperantes. (f) Potho quoque Prumiensis, In ordine, inquit, Monastico, qui honestis studiis, & laudabilibus institutis aliquando præeminebat, nostris jam diebus color optimus Ecclesiasticæ gravitatis mutatus esse videtur, superinducto quodam fuce levitatis. Ecce enim vita Monastica, quæ erat columna, & firmamentum Religionis, in qua videlicet vigit disciplinæ censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insigne, in Ecclesiasticis Officiis repentinis visa est novitatibus acquiescere, & quadam juvenili passa est decolorari levitate. Numquid Patribus doctiores, aut devotiores sumus? Superba mente præsumimus quicquid ipsorum in talibus prudentia præterivit. Hæc Potho, qui vixit ante annos quingentos: Quod si Monasticæ institutionis fervorem jam suis diebus refrixisse viri summi & antiqui conqueruntur; quid nobis infelicibus vix nudum Monachi nomen habentibus post tot annorum centurias dicendum erit? Heu quantum recessimus à semitis antiquis, quas posuerunt Patres nostri! Heu quam tetra vitiorum fuligine obscuratum est aurum, mutatus est color optimus!

g C. Fraternalitatis dist. 34, r Smaragd. in reg. S. Bened. c. 20. ff Potho in fin. l. 3. de domo Dei.

*Nona etas agitur, pejoraque secula ferri
Temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen, & à nullo posuit natura metallo.*

Hæc (t) Satyrici objurgatio quàm verè convenit ætati nostræ! Sed nunquid desperandum? Absit. Ecce enim non est abbreviata manus Domini, ut salutare nequeat: neque aggravata est auris ejus, ut non exaudiat. Verumtamen iniquitates nostræ diviserunt inter nos, & Deum nostrum: & peccata nostra averterunt faciem ejus à nobis, ne exaudiret. Propterea fufis lacrymis indulgentiam Domini postulemus, ne caliginosa scelerum nox nos incautos apprehendat. Hora undecima est, ait S. (u) Zeno, conclusa sunt diei tempora, curramus omnes, festinemus, ne nox adsit, ne hora prætereat, ne nox mortis insistat. Beatus quidem qui à manè usque in noctem laborans paratum denarium tanquam debitum postulat. Sed quia bonus est Dominus, quia misericors est, speremus in eum, ut undecimæ licet horæ operarii laboris diurni denarium consequamur.

CAPUT XI.

DE COMPLETORIO.

§ I.

Completoriam cur sic dictum. Quare à lectione inchoetur. Ostensum contra quosdam Sanctum Benedictum primum Completorii institutorem fuisse.

1. **S**eptem divinis Officiis pro viribus ingenii mei, quod sentio quam sit exiguum, Domino opitulante commemoratis, remanet octavum, quod Com-

† Juvenal. Sat. 13. † Zeno in sup. serm. de Psalm. 128.